

kultura

Apoksiomen, brend Mediterana? Jedino ako ga ne zatvorimo u trezor

Kad kip putuje, osiguran
je na 30 milijuna eura.
Bez obzira na brojke, on je
vrhunska vrijednost koju
još treba detaljno istražiti

* Piše *Dorotea Jendrić*
fotografije *Pixsell*

S

vi bi htjeli našega Apoksiomena! Traži ga za izložbu Royal Academy of Arts u Londonu, izgledno jest da će koncem ove godine biti u pariškom Louvreu na izložbi u sklopu hrvatske kulturne sezone, a za izlaganje kipa brončanoga sportaša koji struže sol s tijela poslije natjecanja, veliko zanimanje pokazao je i Gettyjev muzej u Los Angelesu. Amerikanci će 2014. godine prirediti izložbu o helenističkoj brončanoj skulpturi i rado bi u tom društvu vidjeli ovaj kip, što ne bi bilo neobično, s obzirom da je još prije Drugoga svjetskoga rata Paul Gatty kupovao grčke kipove i plaćao ih po 800 tisuća dolara. Za kip iz Hrvatske zainteresirani su i Rimljani koji bi ga rado usporedili s velikim brojem njihovih antičkih kipova. Ništa neobično, kapitalca svi traže. A i nama to može koristiti zbog stručne ekspertize ovoga nedvojbena majstorkoga djela. To su samo neke od najuglednijih svjetskih ustanova koje su "bacile oko" na veličanstveno skladnu skulpturu koja je dvije tisuće godina bila prekrivena pijeskom, priklještena između dva kamena u mirnom akvatoriju nedaleko otoka Vele Orjule i Lošinja.

U PIJESKU DVIJE TISUĆE GODINA

Upravo tom pjeskovitom podmorju možemo zahvaliti što je bez mnogo oštećenja kip dočeka kraj 20. stoljeća gdje ga je prvo primijetio belgijski turist, ronilac René Wouters, a brzom akcijom izronili su ga 1999. godine s dubine od 45 metara naši arheolozi i specijalna policija. Što mi sami danas možemo učiniti kako bi ovaj simbol antičke skulpture na najbolji način idućih godina predstavio hrvatsku kulturu, uklopio se u turističke rute i donio najvišu vrijednost već postojećim resursima? Domaći restauratori, konzervatori i službe zaštite rekli su svoje, obavili su posao na najbolji mogući način. Antonio Šerbetić iz Hrvatskoga restauratorskoga zavoda vratio je kip u život, on je nadgledao desalinizaciju, čistio metal od morskih organizama, spajao odvojenu glavu na tijelo,

nadomještao dio bronce koja je nedostajala na nozi i učvrstio kip iznutra, a u suradnji s talijanskim stručnjakom za metal Giulianom Tordijem iz Firence. Originalni kip danas je u dobrom stanju, bronca je zaštićena, pa samo treba trajno osigurati da ostane u takvu "suhom" stanju. Može li originalna skulptura Apoksiomena postati neki novi kulturni brend našega prostora i ovoga dijela Mediterana? Što nam vrijedi najljepši kip, ako je daleko od očiju javnosti? Dosadašnje polemike o smještaju u Velom Lošnju, u nekom muzeju u Zagrebu ili Zadru gotovo su zaratile rečene gradove, gradonačelnike i domaće stručnjake i muzealce. Slažu se svi da Apoksiomen ne treba biti u trezoru, gdje je glava na jednom, a tijelo na drugom mjestu. Zato ga se odnedavno može vidjeti u Mimari na privremenoj izložbi, sve dok se ne završi opsežna rekonstrukcija palače Kvarner u Velom Lošnju, uz potpuno uređenje prostora i ugradnju najbolje opreme za čuvanje. Lošnjani pripremaju teren za njegov dolazak, a i starom hotelu dali su ime Apoksiomen.

– Kip je u moru bio dvije tisuće godina, veličanstven je. Dosad je možda i previše brendiran, a premalo istražen. Glavni je cilj nastaviti ozbiljno međunarodno istraživanje s ekspertizom stručnjaka za grčku skulpturu – drži Zlatko Uzelac, pomoćnik ministrice kulture. Prema njegovu mišljenju sad je najbitnije dovršiti stručnu valorizaciju i obaviti sva moguća istraživanja kako bi se našao optimalan, muzeološki ispravan smještaj kipa u Malom Lošnju.

– Željeli bismo uključiti prije svega stručnjake iz bečkoga Kunsthistorisches muzeja koji čuva kip najsljedniji našem, onaj pronađen u Efezu koji je bio razbijen na 236 komadića. Zanima nas sud grčkih stručnjaka i iz atenskih muzeja i Muzeja Akropole, tumači Uzelac dodajući kako se u Velom Lošnju treba urediti primjeren muzeološki postav. Kip u svakom trenutku treba biti dostupan javnosti. Kroz stručnu valorizaciju on treba biti vraćen u prostorni kontekst - ne zaboravimo da je nekad najveći grad na otočju bio Apsoros Oceanus (Osor), a da je danas tu ulogu preuzeo Mali Lošinj, grad brodova i jedrenjaka. Za nas je to bogomdani spomenik. Bio je potopljen

RAŠIĆEV DEVETMETARSKI GOROSTAS S 300 OGLEDALA

– Bio sam fasciniran ljepotom Apoksiomena. To je jedan od najvrednijih primjera antičke brončane skulpture. Kip je postao dio naše i svjetske baštine, s obzirom da sličnih nema mnogo. Radio sam brojne intervencije s ogledalima u vanjskim i unutrašnjim prostorima galerija. Bio mi je izazov iskoristiti tako poznatu skulpturu koja je sama po sebi vrhunsko umjetničko djelo. Želio sam je učiniti suvremenom, a referirati se na postojeću formu i njezine sjajne proporcije. Pri izradi devetmetarskog kipa koristio sam se raznim alatima, posebice 3D programom originalnoga kipa – kaže kipar Ante Rašić (kojemu je pomagao scenograf Miljenko Sekulić). Ako je original najljepši, ovaj s ogledalima je gigant bez konkurencije. Rašić je prvi suvremeni umjetnik koji je Apoksiomena uzeo kao temu za svoj ciklus "Umjetnost je lijepa". Bio je izložen u zagrebačkom Umjetničkom paviljonu, a ovih dana je u Puli.

Apoksiomen Ante Rašića sada je velika atrakcija u Puli

POJEDINAČNI KAPITALNI NALAZ MOŽE SE SPOJITI S PRIČOM O PRELIJEPOM JADRANSKOM ARHIPELAGU I SPOMENICIMA S UNESCOVE LISTE

na pola puta između Zadra i Pule. Svakako pripada otočju Osora i Lošinja, to otočje je brend i tu ga treba gledati u budućnosti – tumači Zlatko Uzelac. Nismo mogli ni sanjati da bismo na sjevernom Jadranu odjednom mogli imati tako vrijedno remek-djelo. Danas kad je tu, oko njega je potrebno graditi cijelu novu kulturnu ponudu jer on može biti magnet najviše razine. On je apsolutni kapitalac, kip koji ide u skupinu među šest sličnih očuvanih na Mediteranu, s obzirom na njegovu nadnaravnu visinu. S najvećom pažnjom valja ga predstavljati i dalje. Uz originalni kip u muzeju u palači Kvarner (prema projektu arhitektonskoga studija Randić i Turato iz Rijeke), naći će se sva snimljena dokumentacija s filmom i fotografijama o vadenju kipa iz mora, te sedmogodišnjoj zahtjevnoj restauraciji. Zbog toga nije svjedno kako će se o toj figuri govoriti stranim i do-

maćim turistima, hoće li iz Rijeke ili Pule ploviti specijalni brodovi koji bi uključivali posjet muzeju u Lošnju i večernji koncert u Osoru? Moguće je spojiti i izvjestan kiparski put koji bi uključivao plovidbu prema Rapcu s posjetom gradu Labinu, biseru s mnoštvom javnih skulptura i najvećem muzeju na otvorenom - Parku skulptura Dubrova koji beskraino vole bikeri i strani turisti, a prije četrdeset i više godina osmislio ga je Josip Diminić. U svakom slučaju, mladi atleta je sjajan materijal s atraktivnom pričom o "izlasku iz podmorja", ali i povezivanju uz okolne lokalitete arhipelaga koji su turistički prepoznati kao jedinstvena prirodna staništa dobrih dupina ili bjeloglavih supova. Nedostaje ona završna priča u jednoj od najboljih tema.

STRAH OD JEFTINIH SUVENIRA

Kako komentira Miljenko Domijan, glavni državni konzervator Ministarstva kulture, Apoksiomen je apsolutno najljepši dečko na Mediteranu kojega smo ikada imali, izuzetna je to vrijednost. Zaslužuje biti izdignut na najvišu razinu kulturne ponude i trebalo bi ga postaviti među spomenike jer se definitivno nalazi na liniji kojom se može putovati od istarskih frezaka, Arene u Puli, rapskih zvonika, preko Zadra i Trogira, Dioklecijanove palače u Splitu do Hvara i Staroga Grada s poljem, pa sve tamo do Dubrovnika. Bez obzira što je kip pojedinačni nalaz, on je al pari metropolitanskoj kulturi najviše razine i valja se potruditi da bude na putu već poznatih spomenika s Unescove liste zaštićene svjetske baštine. Prema riječima Iskre Karniš Vidović iz Hrvatskoga restauratorskoga zavoda u Zagrebu, s kipom se upoznao dio stručnjaka 2003. godine, kad je prezentiran na Međunarodnom kongresu o antičkoj bronci u Bukureštu. Stručna procjena stranih eksperata o njegovoj izvornosti potkrijepljena je i 2006. godine tijekom izložbe u Firenci. O vrijednosti govore i brojke, jer kad kip putuje na izložbe (Firenca, Ljubljana), osiguran je na 30 milijuna eura. On je svima nama izuzetna vrijednost koju s više strana treba osmisliti. Pitanje je samo kvalitete, držanja razine o čemu moramo sami odlučiti. Da se ne dogodi da zbog manjka novca dobijemo tek jeftine suvenire, kipiće, krpice i majice koje će možda izrađivati netko u Kini.